

Naslov članka/Article:

OSAMOSVOJITEV SLOVENIJE – SAMOSTOJNO UČENJE ZGODOVINE

SLOVENIA'S INDEPENDENCE – INDEPENDENT LEARNING OF HISTORY

Avtor/Author:

Uroš Cajnko

DOI:

CC licenca

Priznanje avtorstva-Nekomercialno-Brez predelav

Zgodovina v šoli št. 2/2018, letnik 26

ISSN 1318-1416

Izdal in založil: Zavod Republike Slovenije za šolstvo

Kraj in leto izdaje: Ljubljana, 2018

Spletna stran revije:

<https://www.zrss.si/strokovne-revije/zgodovina-v-soli/>

Uroš Cajnko

Osnovna šola Notranjski odred Cerknica

OSAMOSVOJITEV SLOVENIJE – SAMOSTOJNO UČENJE ZGODOVINE

Uroš Cajnko

The Notranjski odred Cerknica Primary School

SLOVENIA'S INDEPENDENCE – INDEPENDENT LEARNING OF HISTORY

POVZETEK

Prispevek obravnava združitev dveh različnih bralnoučnih strategij za samostojno učenje zgodovine. Pri obravnavani temi z naslovom Osamosvojitev Slovenije v 9. razredu smo združili časovni trak in metodo ribje kosti. Učenci so tako samostojno ob uporabi zgodovinskih virov in učbenika spoznali celoten proces in pomembnejše dogodke ob osamosvojitvi Slovenije. Predstavljam primer izvedbe takšne šolske ure in analizo dosežkov samostojnega dela učencev.

Ključne besede: osamosvojitev Slovenije, bralnoučne strategije, časovni trak, ribja kost, zgodovina

ABSTRACT

The article describes the union of two different reading strategies for independent learning of history. When learning about the topic of Slovenia's independence in the ninth grade we combined the timeline and the fishbone method. Students were thus able to independently use historical sources and their textbooks in learning about the entire process and significant events during Slovenia's independence process. The author describes an example of how he implemented such lesson, and gives an analysis of students' independent work.

Keywords: Slovenia's independence, reading strategies, timeline, fishbone, history

UVOD

Čeprav je od osamosvojitve Slovenije minilo šele 27 let in se je srednja ter starejša generacija še dobro spominja, pa se večina učencev v osnovni šoli s to tematiko pobliže spozna šele pri pouku zgodovine v 9. razredu. Osamosvojitve Slovenije je tudi eden najpomembnejših mejnikov v zgodovini Slovencev in prav je, da se tej temi nameni tudi večji poudarek.

Pri pripravi učne ure nas je vodilo vprašanje, kako bi devetošolci samostojno spoznali zahteven proces osamosvojitve Slovenije v povezavi z vzroki in posledicami dogodkov, ki so pomembno vplivali na njeno osamosvojitve.

Izmed vseh bralnoučnih strategij smo se odločili za preplet in združitev dveh, in sicer uporabo časovnega traku in metodo ribje kosti. Izbrana tema Osamosvojitve Slovenije je primerna za izbiro teh dveh bralnoučnih strategij, saj si dogodki sledijo v kronološkem zaporedju in sovplivajo eden na drugega.

Po izbiri bralnoučne strategije smo se morali odločiti še, iz katerih virov bodo učenci pridobili znanje o osamosvojitvi Slovenije. Sami smo izbrali dve različici. Če se odločimo, da bi radi temo predelali v eni učni uri, si kot vir izberemo učbenik za zgodovino v 9. razredu osnovne šole.¹ V njem je vsebina že strnjena, prav tako je primerna za učno slabše učence, saj lažje prepoznajo vzročno-posledične povezave med pomembnejšimi dogodki iz časa osamosvojitve Slovenije. Če se odločimo, da bomo izbrani temi namenili dve šolski uri, kot zgodovinski vir uporabimo članke in zapise o osamosvojitvi Slovenije.² Izbor ključnih dejstev je za učence zahtevnejši in zato primeren za učno uspešnejše učence. Lahko pa uro tudi diferenciramo, tako da uspešnejšim učencem razdelimo literaturo, manj uspešni pa svoje gradivo pridobijo iz učbenika.

S samostojnim delom zbiranja podatkov iz zgodovinskih virov tako učenci razvijajo zmožnost oblikovanja samostojnih sklepov, pogledov, mnenj in stališč. Zapisi na časovnem traku v obliki ribje kosti pa so pregledni in strnjeni ter omogočajo razumevanje vzročno-posledičnih povezav med dogodki, ki so Sloveniji zagotovili samostojnost.

NAVEZAVA NA UČNI NAČRT

Širša tema iz učnega načrta	Slovenci v 20. in 21. stoletju ³
Učni sklop:	Osamosvojitve Slovenije
Operativni cilji za vsebinsko znanje (zgodovinski dogodki, pojavi, procesi)	<p>Glavni cilj je, da učenci in učenke:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● pojasnijo vzroke za odločitev Slovencev za lastno državo Slovenijo. (Učni načrt 2011, str. 24) <p>Operativni cilji za vsebinsko znanje so, da učenec/učenka:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● pojasni politične dogodke v Sloveniji konec 80. in na začetku 90. let, ki so pomenili utrjevanje demokratizacije in državne suverenosti Slovenije; ● navede razloge, ki so privedli do referendumu za osamosvojitve Slovenije; ● ovrednoti prizadevanja za osamosvojitve Slovenije; ● pojasni pomen razglasitve samostojnosti; ● opiše reakcije zvezne vlade in JLA ter značilnosti vojne za Slovenijo.

¹ Miranda Razpotnik, J., Snoj, D. (2015). Raziskujem preteklost 9. Učbenik za zgodovino v 9. razredu osnovne šole. Ljubljana: Rokus Klett, str. 134–136.

² Uporabili smo besedilo: Hribar, S. (2011). Po poti do osamosvojitve Slovenije. V: Zgodovina v šoli: 20 let samostojne Slovenije. Letnik XX, št. 1-2, str. 2–9.

³ Program osnovna šola. Zgodovina (2011). Učni načrt. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport, Zavod RS za šolstvo, str. 23–24.

Širša tema iz učnega načrta	Slovenci v 20. in 21. stoletju
Učni sklop:	Osamosvojitve Slovenije
Operativni cilji za procesno znanje (spretnosti, veščine, zmožnosti)	<p>Učenec/učenka:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● razvije zmožnost preproste analize, sinteze in interpretacije uporabljenih zgodovinskih virov in slikovnega gradiva iz izbrane strokovne literature; ● z analizo izbranih zgodovinskih virov razvije zmožnost zbiranja in izbiranja informacij in dokazov ter spretnosti časovne in prostorske predstavljalivosti.
Operativni cilji za odnosno znanje (vrednote)	<p>Učenec/učenka:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● s pomočjo analize zgodovinskih virov, ki se dotikajo osamosvojitve Slovenije, razvije občutljivost na področju medčloveških odnosov, medsebojnega sodelovanja in strpnosti; ● razmisli in utemelji, da je bila pot v slovensko samostojnost težavna in da je treba pridobitve slovenske samostojnosti spoštovati in ohranjati.
Ključni koncepti (pojmi)	<p>Temeljni zgodovinski koncepti: osamosvojitve Slovenije, majniška deklaracija, plebiscit, ustava.</p> <p>Koncepti za globlje razumevanje: vzroki in posledice, podobnosti in razlike, spremembe in kontinuiteta.</p> <p>Koncepti, ki izhajajo iz narave zgodovinske vede: kronologija, dokazi iz zgodovinskih virov, interpretacija.</p>
Didaktični pristopi	<p>Aktivne učne metode:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● metoda dela z zgodovinskimi viri, ● metoda dela s slikovnim gradivom (fotografije, ilustracije).
Učne strategije	<ul style="list-style-type: none"> ● Branje z razumevanjem, ● časovni trak, ● ribja kost.
(Samo)refleksija učitelja	<p>Kaj mi je pri obravnavi osamosvojitve Slovenije z zgodovinskimi viri uspelo? Kaj moram izboljšati? Ali zaradi dela z zgodovinskimi viri kakovostneje uresničujem učne cilje oz. pri učencih dosegam globlje razumevanje? Utemeljite.</p> <p>Kako so učenci razbrali vzroke in posledice osamosvojitvenih dogodkov? Je ribja kost uspešna metoda za lažjo predstavljanje zgodovinskega procesa osamosvojitve Slovenije? Utemeljite.</p>
(Samo)refleksija učenca	<p>Ali zaradi učenja z zgodovinskimi viri bolje razumem učno snov? Ali mi časovni trak in ribja kost omogočata boljši pregled dogodkov med osamosvojitvijo? Ali sem imel/-a težave in kako bi jih lahko odpravil/-a?</p>

POTEK UČNEGA PROCESA

Dejavnosti učitelja	Dejavnosti učencev
<p><i>Uvodna motivacija in uvajanje</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ● Učencem prikažem filmski posnetek dviga slovenske zastave ob slovesni razglasitvi samostojnosti Slovenije.⁴ 	<ul style="list-style-type: none"> ● Učenci opišejo posnetek, ki so si ga ogledali, in sklepajo, ob katerem dogodku je nastal.

⁴ Menjava zastav ob razglasitvi slovenske samostojnosti. Dostopno na: <https://www.youtube.com/watch?v=8b5h7rXMmuE>, dostop: 3. 6. 2018.

Dejavnosti učitelja

Usvajanje novih znanj

- Učencem podam navodila za samostojno izvedbo učne ure in pričakovanja ob njihovih izdelkih.
- Spremljam njihovo delo, pojasnujem ob morebitnih nejasnostih in jih spodbujam h kritičnemu mišljenju.
- Po predelavi zgodovinskih virov skupaj z učenci opredelimo glavne dogodke, ki so zaznamovali osamosvojitve Slovenije.

Sinteza in povzemanje

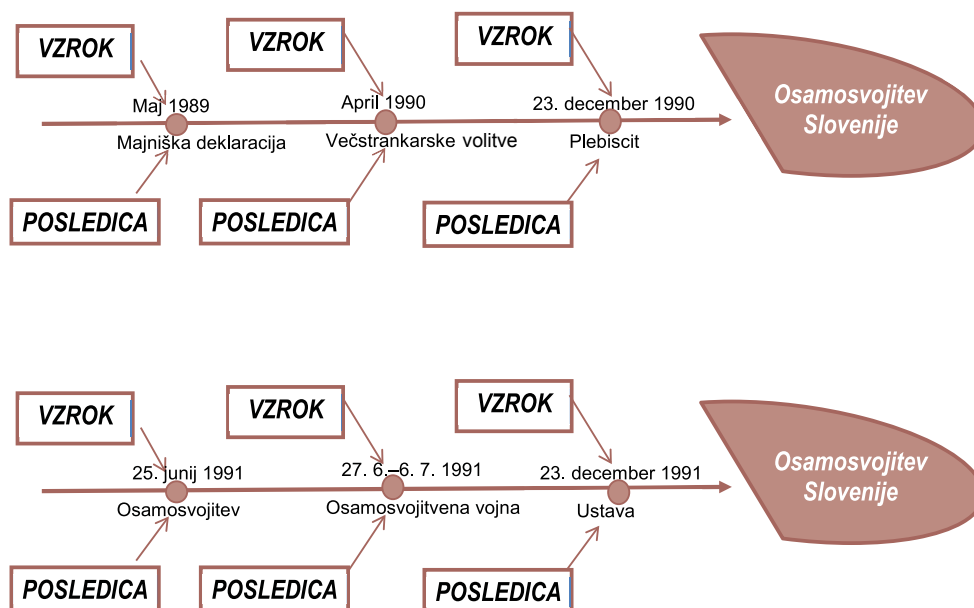
- Na tablo skupaj z učenci izpolnujemo ribjo kost po njihovih predlogih. Učence popravljam pri njihovih predstavitvah in jim podam dodatno razlago in kritični razmislek pri posameznih dogodkih v procesu osamosvajanja Slovenije.

Dejavnosti učencev

- Učenci aktivno uporabljajo zgodovinske vire in učbenik ter izkažejo razumevanje vsebine tako, da navedejo ključna dejstva in dogodke o osamosvojitvi Slovenije.
- Učenci pripravijo časovni trak s pomembnejšimi dogodki v procesu osamosvojitve Slovenije.
- Učenci časovni trak dopolnijo z vzroki in posledicami določenega dogodka ter tako oblikujejo ribjo kost.

- Učenci predstavijo svoje izdelke in dopolnijo manjkajoče podatke.
- Učenci poznajo pomembnejše dogodke, njihove vzročno-posledične povezave in kritično razmislijo o procesu osamosvajanja Slovenije.

Spodaj je prikazan pričakovan učni zapis v obliki ribje kosti na časovnem traku.

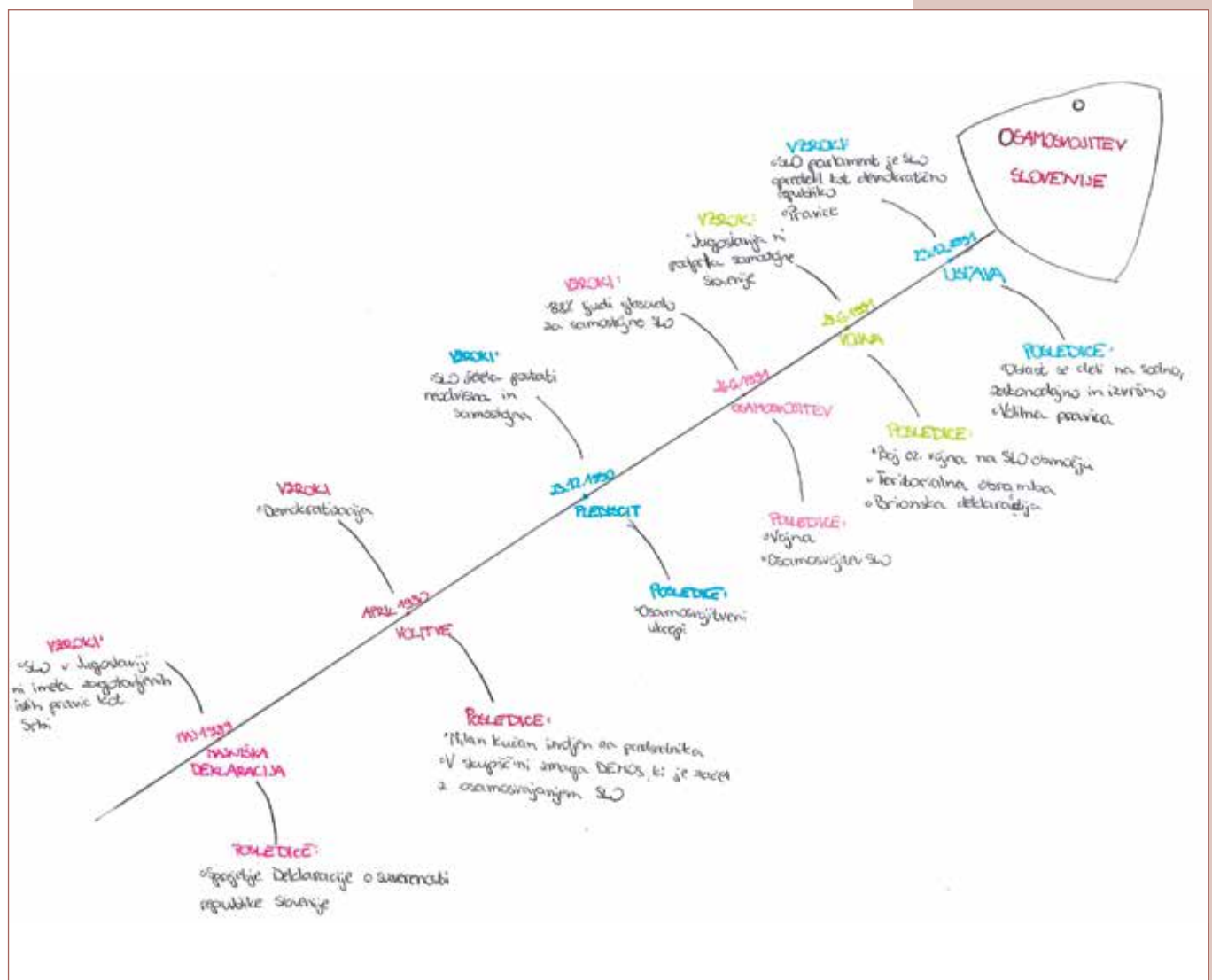

OPIS IN UTEMELJITEV POTEKA AKTIVNOSTI

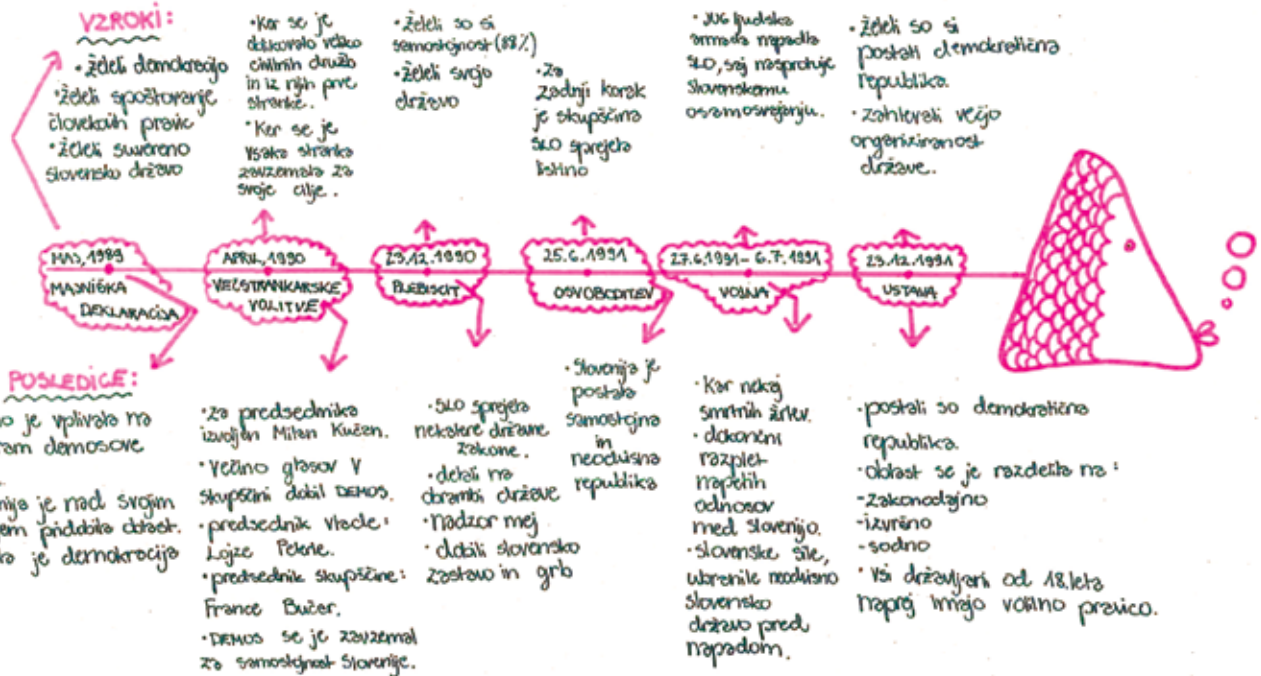
Učni cilji so bili doseženi z večinoma samostojnim delom učencev. Kot učitelj sem jim podal samo dodatno razlago in kritični razmislek pri posameznih dogodkih. Učenci so si s pomočjo časovnega traku lažje predstavljali razvoj dogodkov ob osamosvojitvi Slovenije. Ob vključitvi ribje kosti pa so razumeli tudi vzročno-posledične povezave in procese ob osamosvajanju Slovenije.

Samo razumevanje besedila učencem ni delalo večjih težav, skupaj smo razložili neznane besede. Prav tako tudi oblikovanje pomembnejših dogodkov, ki so vplivali na preobrat v osamosvojitvi Slovenije, in njihova kronološka razporeditev na časovni trak učencem nista povzročala težav. Nekateri so posamezni dogodek izpustili. Večja težava za učence je bila razbrati vzroke, ki so pripeljali do posameznega osamosvojitvenega dogodka. Učno slabši učenci so velikokrat samo opisali, kaj se je takrat zgodilo. Podobno je bilo tudi pri zapisu posledic. Po samostojnem delu je zato potrebna analiza zapisa, da učenci kritično razumejo vzročno-posledične povezave in procese. In prav to razumevanje je velika prednost uporabe ribjbe kosti pred preostalimi bralnoučnimi strategijami. Tukaj namreč ne gre za klasičen zapis dejstev v obliki ključnih besed, ampak za povezovanje osamosvojitvenih dogodkov; vsak dogodek ima svoj vzrok in posledico, ki pripelje do novega dogodka. Miselni procesi učencev so zato izrazitejši.

PRIMERI IZDELKOV UČENCEV

ČASOVNI TRAK

CASOVNICA OSVOBODITVE SLOVENIJE:

VZROKI:

<p>• naprotja med SLO in Beogradom;</p> <p>• težnje zrtnege vodstva po ponovni uvedbi centralizma v SLO zbudijo odpor;</p> <p>maij 1988</p> <p>majinska deklaracija</p> <p>• nastale so nove zahteve, ki jih je uvedla;</p> <p>• močno vplivala na prog. Demokracije vplivala na pravo za sprejete Deklaracije o suverenosti RS;</p>	<p>• Spremembe v zvezi Komunistični Sloveniji (pa) znala je civilno družbo uvedla večstrankarskega sistema;</p> <p>• razmah med žrtzo kom Slovenija in žrtzo kom Jugoslavija;</p> <p>april 1990</p> <p>večstrankarske volitve</p> <p>• za predsednika izvoljen Milan Kučan;</p> <p>• večino glasov v skupščini dobil DEMOS;</p> <p>• Ljudez Peterle - predsednik vlade;</p> <p>• France Bučer - predsednik skupščine;</p>	<p>• 2. Deklaracija praznovi 150 občest nad svojim ozemljem;</p> <p>• veliko osamosvojitvenih ukrepov;</p> <p>• deklaracija rojstnega roka priselci v prišojnost Slovenije;</p> <p>• priprava za izdajo lastnega denarja;</p> <p>23.12.1990</p> <p>plebiscit</p> <p>• 88,2% volilcev se odloči za samostojnost</p> <p>• sprejme nekatere državne zakone;</p>	<p>• Veljavnost želja slovenskim po osamosvojitvi (plebiscit);</p> <p>25.6.1991</p> <p>osamosvojitve</p> <p>• Sprejmejojo nekatere nove zakone;</p> <p>• Vlada pozornost namenjajo obrambi in nadzoru mej;</p> <p>• nova ustava (določila nova zastava, grb, himna);</p>	<p>• Jugoslovanska armada se ni pripravila z osamosvojitvo SLO;</p> <p>• zahtevali so ponovno združitvo SLO z Jugoslavijo;</p> <p>27.6.1991</p> <p>vojna</p> <p>• po dveh dneh vojne slovenska vojska stopi v protinapad;</p> <p>• slovenska vojska je bila o vseh nadaljnjih napadih Jugoslovanske vojske obveščena;</p> <p>• vrtajski politiki pritišajo na Beograd o prevrnitvi vojne (sprejmi dogovor o ustavnosti samostojnosti);</p> <p>• Jugoslovanska armada bila poražena (ni pričakovani odpora Slovenije);</p>	<p>• razdelitev občest, demokracija, večstrankarstvo, slovenski;</p> <p>23.12.1991</p> <p>ustava</p> <p>• Slovenija postala sprejeta demokratska republika;</p> <p>• občest se je razdelilo na zakonodajno izvršno, sodno;</p> <p>• volilna pravica za vse, ki dopolnjuje 18 let</p> <p>• (v zaupanju bi se žrtli sabam, bi o kramarjeve na sodišču;</p>
--	---	--	--	---	--

POSLEDICE:

SKLEP

Idejo združitve metode časovnega traka in ribje kosti bom uporabljal tudi pri nekaterih preostalih temah, kjer se dogodki kronološko dopolnjujejo. Z uporabo različnih učnih metod se tudi razbije monotonost pouka zgodovine.

Učni zapis na časovnem traku v obliki ribje kosti je za učence tudi bolj pregleden in zanimiv, kar so tudi sami izpostavili kot največjo prednost uporabe teh dveh bralnoučnih strategij.

S samostojnim delom učencev in njihovimi izdelki sem zadovoljen, saj prikazujejo njihovo sposobnost zajemanja bistvenih zgodovinskih pojmov iz zgodovinskega vira, razumevanje in na koncu kreativen zapis. Učence s svojimi izdelki tudi lažje formativno spremljam, saj dobim vpogled v njihovo širše znanje in učne sposobnosti ter tako v razredu učinkoviteje izvajam individualizacijo in diferenciacijo.

IZBOR LITERATURE

Brodnik, V. (2018). Kako se uspešno učiti zgodovino? Gradivo seminarja Poti za izboljšanje učnih dosežkov – Zgodovina z dne 16. 4. 2018. Interno seminarsko gradivo. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.

Hribar, S. (2011). Po poti do osamosvojitve Slovenije. V: Zgodovina v šoli: 20 let samostojne Slovenije. Letnik XX, št. 1-2, str. 2–9.

Menjava zastav ob razglasitvi slovenske samostojnosti. Dostopno na: <https://www.youtube.com/watch?v=8b5h7rXMmuE>, dostop: 3. 6. 2018.

Miranda Razpotnik, J., Snoj, D. (2015). Raziskujem preteklost 9. Učbenik za zgodovino v 9. razredu osnovne šole. Ljubljana: Rokus Klett.

Program osnovna šola. Zgodovina (2011). Učni načrt. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport, Zavod RS za šolstvo.